Un espai d'art

L'ermita de Santa Maria de Sales conserva interessants representacions artístiques: des de les pintures gòtiques del segle XIII que narren episodis de la vida de Jesucrist, i que es troben per tot el temple, fins a l'escena de l'Anunciació, executada dins l'estil Renaixement i que orna l'arcosoli que pareda l'antiga porta romànica del temple.

Destaca també l'escultura de terracota que representa una figura femenina en actitud d'orant, datada probablement del segon terç del segle XV, i que completa les restes artístiques que han perviscut del passat fins als nostres dies.

MUSEU VILADECANS

Ermita de Sales

Ermita i jaciment arqueològic de Sales
Pla de les Deodates, s/n
Telèfon 93 635 18 00 - ext. 8180
patrimonicultural@viladecans.cat
08840 Viladecans

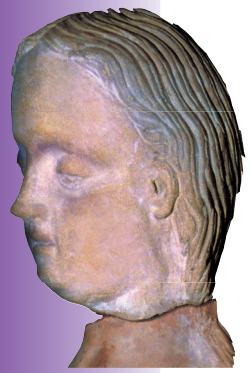

Ermita i jaciment arqueològic

Sales

AJUNTAMENT DE **VILADECANS**

Un important assentament romà

La petita església de Santa Maria de Sales es construeix, com a temple, al segle XII, a sobre de la pars frumentaria de la instal·lació agrícola d'una vil·la romana.

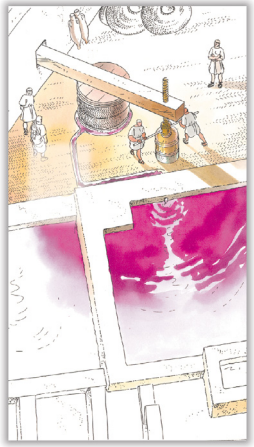

L'arqueologia ha posat al descobert que a partir de finals del segle II a.C., aquest espai comença a estar habitat, i que es dedicava a l'agricultura dels cereals. A finals del segle I a.C., i fins mitjan del segle I d.C, s'inicien grans reformes que constitueixen el moment de màxim esplendor de l'assentament, dedicat especialment a la producció de vi. Hi han perviscut bases de premsa, dipòsits per al most, magatzems de grans gerres, algunes d'elles amb inscripcions esgrafiades, etc., que parlen d'una important producció de vi que s'exportava a la Mediterrània.

Al segle II d.C.,es reforma bona part de l'edifici a causa, probablement, d'una crisi econòmica provocada per la caiguda de l'exportació de vi, i es va reorientar laproducció cap a un mercat més local. Els testimonis arqueològics demostren que, d'una manera o d'una altra, les relacions comercials no es van interrompre i que l'indret va estar ocupat durant, com a mínim, nou-cents anys!

Un mas medieval

A partir de finals del segle X i inicis de l'XI, el lloc s'esmenta en la documentació: Gaianus (o Gevanus) i Sales. Sales és un topònim comú en germànic per indicar una gran casa, els altres, en canvi, designen un nom de persona en llatí. El fet que hagi conservat el topònim romà - Gaianus o Gevanus - al costat del germànic Sales es podria considerar com una prova indirecta de la pervivència de l'assentament.

És evident que les restes de l'antiga casa romana estaven a l'aire lliure en època medieval, ja que els murs i paviments d'aquesta època, en molts casos, s'assenten directament en els paviments romans.

El mas de Sales s'esmenta, per primera vegada, l'any 1034, propietat d'en Bardina, nom amb el qual també era conegut el mas. Serà en Bardina mateix, qui cedirà la propietat al monestir de Sant Cugat. Hi comprenia l'hort Comtal i el Fonollar fins arribar al coll de Benviure (Sant Boi de Llobregat). Els tinents del mas eren el matrimoni format per Ramon i Ermengola.

En arribar el segle XII, el canonge Bernat de Bleda cedirà el mas de Sales, juntament amb l'església construïda, a la catedral de Barcelona. A principis del segle XIII, hi coneixem els pagesos que treballen: un tal Benencase, vidu, amb tres filles: Ramona, Pona i Avinent. Les darreres notícies es remunten a mitjan segle XVI.

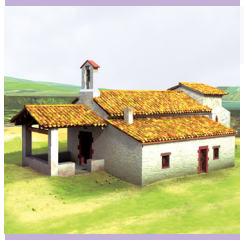

L'ermita de Santa Maria de Sales

Pel que fa al temple, viu una important reforma a la fi del segle XVI, moment en què es substitueix la capçalera romànica per l'absis poligonal que ha perviscut fins al nostre temps i que, a l'igual que la construcció anterior, s'assentava directament sobre el paviment romà.

Des de la fundació de l'església fins al segle XVI es va desenvolupar al voltant del temple una necròpolis d'inhumació formada per sepultures de tipus cista excavades en el terreny i cobertes per terra o lloses de llicorella, i dels moments inicials daten quatre tombes que es van documentar a l'interior del temple.

Entre 1585 i 1593, es va substituir l'absis romànic per la capçalera poligonal de línies gòtiques, amb les arestes reforçades per contraforts i, a ponent, es va construir el pòrtic. L'interior es va pintar amb estuc blanc i carreuat simulat, mentre un retaule, segurament de traça renaixentista, presidia el presbiteri.

El 1694 es va remodelar l'accés de ponent i es va col·locar una nova porta, rematada per una llinda amb la següent inscripció: "9 de fabrer de 1694".Van continuar amb la pintura lineal de carreus a l'interior, i un nou retaule d'estil barroc substitueix l'anterior. Malauradament, aquest retaule va ser venut l'any 1905 pel rector, a fi de sufragar les obres de consolidació de l'edifici.

Les donades de Viladecans

Un moment molt interessant va passar en aquest indret entre 1275 i 1333/1334: el Capítol de la catedral de Barcelona va establir una petita comunitat de dones, mai superior a quatre, que vivien independents dels organismes eclesiàstics, i que s'agrupaven sense cap regla religiosa coneguda: són les donades o deodates de Sales.

Aquestes dones són les representants d'un interessant moviment de religiositat femenina: viuen dins d'un espai que no és domèstic, ni claustral, un espai compartit al marge del sistema de parentiu patriarcal i que resta obert a la realitat social que les envolta. Devien portar una vida austera, en què una d'elles exercia l'autoritat. Vivien amb senzillesa, recitaven comunitàriament l'ofici i pregaven amb assiduïtat. Feien serveis útils i fins i tot curaven, però sense que mai prevalgués l'acció sobre la contemplació.

Malgrat que la seva activitat no era mal vista des de la diòcesi, ben aviat van patir diverses oposicions per part de l'estament masculí eclesiàstic –rector de Sant Climent de Llobregat–, la qual cosa va donar peu a què el bisbe Ponç de Gualba, tot reconeixent la bona marxa de la comunitat i l'absència d'irregularitats en la seva activitat, finalment les va posar sota la seva disciplina.

Cap al 1330, la vida de la comunitat va entrar en la recta final per desaparèixer, en algun moment entre l'any 1333 i el 1334, ja que coneixem que, pel març de 1334, el bisbe va ordenar al rector de la capella de Sales de retornar a Sibil·la, antiga deodata, les 50 lliures que havia aportat com a dot per haver estat admesa a la comunitat.